

Nuorten työllisyydestä ja työttömyydestä hyvin vaihteleva kuva

Rita Asplund & Pekka Vanhala

ETLA Muistio No. 19 – laajennettu versio

Muistio on laadittu osana Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamaa hanketta ”Ungdomsarbetslöshet i de nordiska länderna” (”Nuorisotyöttömyys Pohjoismaissa”, projekti 11141, nro 11-00707).

Rita Asplund on Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen tutkimusjohtaja (rita.asplund@etla.fi)

Pekka Vanhala on Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen tutkimussihteeri (pekka.vanhala@etla.fi)

Suosittelava lähdeviittaus alkuperäiseen muistioon: Asplund, Rita & Vanhala, Pekka (18.12.2013). ”Nuorten työllisyydestä ja työttömyydestä hyvin vaihteleva kuva”. ETLA Muistio No 19. <http://pub.etla.fi/ETLA-Muistio-Brief-19.pdf>

Tilastokeskuksen virallisia nuorisotyöttömyyslukuja on aika ajoin kritisoitu siitä, että ne yliarvioivat nuorten työttömyyden, kun moni työttömäksi luokiteltu nuori on todellisuudessa päätoiminen opiskelija. Vastaavaa keskustelua nuorten työllisyyden ’oikeasta’ tasosta ei ole käyty. Kuitenkin on tärkeää tuottaa mahdollisimman luotettava kuva myös nuorten työllistymisestä ja työnteosta. Erityisen keskeiseksi näkökohdaksi tämä nousee tarkasteltaessa nuorten koulusta työelämään siirtymäpolkujen muotoa ja ominaispiirteitä. Osoittautuu, että Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston sisältämän pääasiallisen toimintatiedon korjaaminen opiskelijoiden suhteen selkeyttää merkittäväällä tavalla kuvaamme peruskoulun jälkeisten opintojen yleisyydestä, jatkuvuudesta, keskeyttämisestä ja mahdollisesta uudelleen aloittamisesta, eli ratkaisevan tärkeistä vaiheista nuorten koulusta kohti työelämää johtavilla poluilla.

Nuorten työttömyys puhuttaa

Nuorten työllistymisvaikeudet ja niihin liittyvät työttömyyden ja syrjäytymisen riskit puhuttavat.

Kansainväliset vertailut osoittavat, että nuorten työttömyys on lähes kaikissa EU- ja OECD-maissa vähintään kaksinkertainen, useissa jopa yli kolminkertainen, aikuisväestön työttömyyteen verrattuna – ainoan merkittävän poikkeuksen muodostaa Saksa, jossa se on vain puolitoistakertainen). Lisäksi monessa yhteydessä on todettu, että finanssikriisi ja sitä seuranneet reaalitalouden ongelmat ovat iskeneet erityisen voimakkaasti nuoriin (esim. Scarpetta ym., 2010; ILO, 2011 ja 2013; Räisänen, 2013). Vuosien 2007 ja 2012 välisenä aikana nuorten työttömyysaste on noussut lähes kaikissa EU-maissa huomattavasti aikuisten työttömyysastetta enemmän (Eurostat, 2013).

Nuorisotyöttömyyslukuihin, kuten ylipäänsä nuorten työttömyysongelman vakavuuden ymmärtämiseen, vaikuttaa tietysti ennen kaikkea se, kuinka luotettavasti nuorten työttömyyttä pystytään arvioimaan. Nuorten työttömyyden laskeminen on osoittautunut huomattavasti aikuisten työttömyyden arviointia haasteellisemmaksi tehtäväksi. Tämä johtuu etenkin siitä, että nuorten työmarkkina-asema saattaa

muuttua useaan otteeseen vuoden aikana, esimerkiksi vaihdella seuraavasti: opiskelija – työllinen – työtön – opiskelija – ei-aktiivinen (sekä koulutuksen että työvoiman ulkopuolella). Näin ollen mittaamisajankohdan valinta vaikuttaa paljon suuremmalla todennäköisyydellä nuoren kuin aikuisen havaintohetkellä vallitsevaan pääasialliseen toimintaan. Niinpä nuori saattaa tilastoinnin yhteydessä tulla luokitelluksi työlliseksi tai työttömäksi siitä huolimatta, että hän on viettänyt suurimman osan vuodesta koulutuksessa eli päätoimisena opiskelijana.

Nuorten työttömyys – virallisia ja korjattuja lukuja

Suomen virallisen tilaston mukaan nuorten eli 15–24-vuotiaiden työttömyysaste oli 19 % vuonna 2012. Alle 20-vuotiaiden (15–19-vuotiaiden) työttömyysaste (29 %) oli selvästi korkeampi kuin 20–24-vuotiailla (14 %). Nämä luvut perustuvat Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen tietoihin, joita kerätään Suomen koko väestöä edustavalle otospohjaiselle populaatiolle pääosin haastattelujen avulla. Osohenkilön pääasiallinen toiminta havaintohetkellä kysytään haastattelun yhteydessä. Työttömyys luokitellaan tietolaatikon 1 osoittamalla tavalla. Niinpä henkilö lasketaan työttömäksi, jos hän kertoo olevansa ilman työtä, etsivänsä työtä ja olevansa valmis ottamaan työtä vastaan. Myös päätoiminen opiskelija, joka haastattelussa vastaa myönteisesti näihin kysymyksiin, luokitellaan siis työttömäksi eikä opiskelijaksi.

Tietolaatikko 1. Työttömien luokittelu Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksessa.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimus kuvaa työvoiman kysyntää ja tarjontaa kansantaloudessa, työttömyyden mittaaminen on vain yksi työvoimatutkimuksen tehtävistä. Työvoimatutkimus perustuu 15–74-vuotiaasta väestöstä poimittuun otokseen. Työvoimatutkimuksessa työllisen ja työttömän määrittely noudattaa YK:n työjärjestön ILO:n suosituksia ja Euroopan unionin asetuksia. Luvut ovat kansainvälisesti vertailukelpoisia.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksessa työtön on henkilö, joka tutkimusviikolla on työtä vailla (ei ollut palkkatyössä tai tehnyt työtä yrittäjänä), on etsinyt työtä aktiivisesti viimeisten neljän viikon aikana palkansaajana tai yrittäjänä ja voisi aloittaa työn kahden viikon kuluessa. Myös henkilö, joka on työtä vailla ja odottaa sovitun työn alkamista kolmen kuukauden kuluessa, luetaan työttömäksi, jos hän voisi aloittaa työn kahden viikon kuluessa. Työttömäksi luetaan myös opiskelija ja työpaikastaan toistaiseksi lomautettu, joka täyttää edellä mainitut kriteerit.

Työllinen on henkilö, joka on tutkimusviikolla tehnyt ansiotyötä vähintään tunnin rahapalkkaa tai luontaisetta vastaan tai voittoa saadakseen, tai on ollut tilapäisesti poissa työstä.

Lähde: Tilastokeskus

http://tilastokeskus.fi/til/tyti/tyti_2013-04-04_men_002.html

<http://tilastokeskus.fi/til/tyti/kas.html>

Virallisten työttömyyslukujen rinnalla työ- ja elinkeinoministeriö julkaisee omat työttömyysmääränsä. Nämä perustuvat työhallinnon työnhakijarekisterissä olevien henkilöiden tietoihin. Työ- ja elinkeinotoimistojen rekisteritietojen mukaan työttömiksi työnhakijoiksi rekisteröityneitä nuoria oli joulukuussa 2012 noin 34.800. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan työttömiä nuoria oli tuolloin 45.000.

Tilastokeskuksen ja työ- ja elinkeinoministeriön työttömyyslukujen välillä on aina esiintynyt silmiinpistäviä eroja, jotka ovat toistuvasti herättäneet hämmennystä ja keskustelua. Kuitenkin eroille löytyy yksinkertaisia

selityksiä, jotka on tuotu selkeästi esille esimerkiksi Sihdon ja Myrskylän kirjoituksessa vuodelta 2000. Tilastolähteiden erotus on erityisen suuri nuorten osalta, joskin se vaihtelee melkoisesti vuoden aikana ja on suurimmillaan kesän kynnyksellä koulujen päättyessä (vrt. Hämäläinen ja Tuomala, 2013, kuvio 1, s. 2). Varteenotettava selitys työttömyyssarjojen erotukselle on, että kaikki työtä vailla olevat nuoret eivät täytä työhallinnon ehtoja tulla rekisteröidyksi työttömäksi työnhakijaksi (ks. esim. Myrskylä, 2011a; Larja, 2013). Niinpä opiskelija voi työnhakijarekisterissä tulla kirjatuksi työttömäksi työnhakijaksi vasta lukukauden päätyttyä. Lisäksi moni nuori ei edes ilmoittaudu työttömäksi työnhakijaksi, jos tietää, ettei hänelle makseta työmarkkinatukea. Tilastokeskuksen virallisia nuorisotyöttömyyslukuja on puolestaan kritisoitu siitä, että ne yliarvioivat nuorten työttömyyden, kun moni työttömäksi luokiteltu nuori on todellisuudessa päätoiminen opiskelija. Jos työvoimatutkimusten lukuja korjataan opiskelijoiden suhteen, Suomen virallinen nuorisotyöttömyysaste olisi enää korkeintaan puolet ilmoitetusta (esim. Larja, 2013). Itse asiassa opiskelijoiden suhteen korjattu nuorten työttömien määrä näyttää olevan hyvin lähellä työhallinnon vastaavaa määrää (esim. Hämäläinen ja Tuomala, 2013, kuvio 1, s. 2).

Tilastokeskuksen viralliset työttömyysluvut muodostavat pohjan EU:n ja OECD:n laatimille kansainvälisille työttömyysvertailuille. Myös näitä voidaan siksi kritisoida siitä, että ne antavat liian synkän kuvan suomalaisten nuorten kokemasta työttömyydestä. Toki tämä epäkohta pätee myös muihin vertailumaihin, joissa työnteko opiskelun ohella on yleistä (vrt. Larja, 2013, kuvio 3, s. 11), koska työvoimatutkimus toteutetaan kaikissa vertailumaissa samalla tavalla. Lisäksi koulujärjestelmien erilaisuus vaikuttaa nuorten pääasiallisen toiminnan määrittelyyn työvoimatutkimuksessa.

EU:n tilastoyksikön Eurostatin tilastojen mukaan nuorten (15–24-vuotiaiden) työttömyysaste oli Suomessa 19 % vuonna 2012 (Eurostat, 2013) eli sama kuin Tilastokeskuksen ilmoittama työttömyysaste. OECD:n tilastojen mukaan se oli aavistuksen verran pienempi, 17,8 %. (OECD, 2013). Merkille pantavaa kuitenkin on, että Suomi on niitä harvoja maita, joiden osalta OECD:n nuorisotyöttömyysaste eroaa Eurostatin vastaavasta luvusta. Molemmissa tilastoissa 15–24-vuotiaiden työttömien lukumäärä on likimain yhtä suuri. Sen sijaan työttömyysasteen laskelmissa jakajana käytetty työvoiman (työllisten ja työttömien) määrä on tilastoissa erisuuruinen. Se, mistä syystä Eurostatin käyttämä 15–24-vuotiaiden työllisten määrä on vuosittain noin parikymmentä tuhatta pienempi kuin OECD:n laskelmissa, jää hämärän peittoon.

Nuorten työttömyys – vaihtoehtoisia lukuja

Nuorten työttömyyslukuja ei ole arvosteltu pelkästään siitä, että ne mitä ilmeisimmin antavat vääristyneen kuvan nuorten työttömyydestä. Lisäksi on alettu pohtia, onko perinteinen tapa laskea työttömyysasteita paras mahdollinen nuorten kohdalla. Yleisesti käytetty työttömyysastemittari suhteuttaa työttömien määrän työvoiman (työllisten ja työttömien yhteenlaskettuun) määrään. Koska työllisten määrä on nuorten ja varsinkin alle 20-vuotiaiden keskuudessa suhteellisen pieni, myös suhdeluvun jakaja (työvoiman määrä) jää pieneksi. Tästä seuraa, että jo verrattain pieni määrä työttömiä saattaa johtaa suhteellisen suureen työttömyysasteeseen.

Perinteisellä tavalla lasketun työttömyysasteen rinnalle on siksi kehitelty vaihtoehtoisia tapoja mitata nuorten työttömyysastetta. Yksi vaihtoehto on suhteuttaa työttömien määrä koko ikäryhmän väestöön, eikä siis yksinomaan työvoiman määrään eli ikäryhmän työllisten ja työttömien yhteenlaskettuun määrään. Näin laskettuna Suomen nuorisotyöttömyys oli vuonna 2012 9,8 % Eurostatin ja 9,4 % OECD:n työttömyysilastojen mukaan (Eurostat, 2013; OECD, 2013). Kansainvälinen työjärjestö ILO julkaisee puolestaan virallisen työttömyysasteen rinnalla työttömyysmittaria, joka sisältää työttömien nuorten lisäksi

'lannistuneiden' nuorten osuuden, eli käytännössä nuorten piilotyöttömyyden. Verrattuna ILO:n käyttämään Eurostatin lukusarjaa vastaavaan viralliseen työttömyysasteeseen, tämä korjattu työttömyysaste antaa siten selvästi synkemmän kuvan nuorten työllisyydestä. Suomen osalta nuorten työttömyysaste oli näin mitattuna lähes 30 % vuonna 2010 verrattuna Eurostatin noin 20 prosenttiin (ks. ILO, 2011, Figure 4, s. 4).

Yllä käsiteltyyn nuorten työttömyyden yliarviointiongelmaan nämä vaihtoehtoiset nuorisotyöttömyysluvut eivät sitä vastoin tarjoa ratkaisua. Nuorten työttömien määrä perustuu myös näissä laskelmissa yliarvioinnista kritisoituihin työvoimatutkimuksen työttömyystietoihin. Sen sijaan sekä Larja (2013) että Hämäläinen ja Tuomala (2013) ovat tuoreissa nuorisotyöttömyyslaskelmissaan pyrkineet korjaamaan myös koko ikäryhmän väestöön suhteutetut työttömyysluvut päätoimisten opiskelijoiden suhteen. Larjan tuloksien mukaan ei-opiskelevia nuoria (15–24-vuotiaita) työttömiä oli vuonna 2011 neljä prosenttia ikäluokasta. Hämäläisen ja Tuomalan vastaavien laskelmien mukaan alle 20-vuotiaiden työttömyys tippuu Suomessa alle kahteen prosenttiin ja 20–24-vuotiaiden työttömyys noin kuuteen prosenttiin.

Nuorten työllisyys – tulisiko tietoja korjata?

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen pohjalta laskettuja nuorisotyöttömyyslukuja on siis aika ajoin kritisoitu siitä, että ne antavat liian synkän kuvan nuorten työttömyydestä. Tilalle on tarjottu päätoimisten opiskelijoiden suhteen korjattuja nuorten työttömyysasteita. Vastaavaa keskustelua nuorten työllisyyden 'oikeasta' tasosta ei ole käyty. Mahdollisesti tämä johtuu siitä, ettei työllisyyslukujen osalta ole vastaavaa korjaamisen tarvetta, tai että sitä ei ole koettu tärkeäksi asiaksi. Nuorten työllisyydelle ei ole esimerkiksi katsottu aiheelliseksi asettaa tavoitteita.

Kuitenkin tulisi pyrkiä tuottamaan mahdollisimman luotettava kuva myös nuorten työllistymisestä ja työnteosta. Erityisen tärkeäksi näkökohdaksi tämä nousee tarkasteltaessa nuorten siirtymistä koulusta kohti työelämää. Nopea työllistyminen ja työkokemuksen kertyminen tämän kriittisen vaiheen aikana saattaa osoittautua ratkaisevaksi tekijäksi nuoren työtulevaisuutta ajatellen. Siksi ei riitä, että nuorten työttömyys tulee mahdollisimman oikein arvioiduksi. Myös työllisyys- ja opiskelujaksojen luotettava tunnistaminen vaikuttaa merkittäväällä tavalla nuorten koulusta työelämään siirtymien muotoon ja ominaispiirteisiin. Tämä puolestaan tuottaa paremmin todellisuutta vastaavaa perustietoa muun muassa syrjäytymisvaarassa olevien nuorten määrästä ja tähän riskitilanteeseen tyypillisesti johtavista siirtymäpoluista.

Nuorten koulusta työelämään siirtymien tunnistaminen ja analysointi edellyttää pitkittäisaineiston käyttöä. Tällainen aineisto mahdollistaa samojen henkilöiden seuraamisen yli ajan ja heidän pääasiallisessa toiminnassaan mahdollisesti tapahtuneiden muutosten tunnistamisen. Tilastokeskuksen työssäkäyntitilasto tarjoaa tällaiset mahdollisuudet. Työssäkäyntitilasto sisältää kaikki Suomessa asuvat henkilöt ja kattaa myös suhteellisen pitkän ajanjakson (vuodesta 1987 alkaen). Lisäksi työssäkäyntitilasto on osa Tilastokeskuksen tutkimuslaboratorion kautta käytössä olevaa niin sanottua FLEED-aineistoa (Finnish Longitudinal Employer–Employee Data eli yhdistetty työntekijä–työnantaja-aineisto), joka monipuolisesti täydentää työssäkäyntitilaston sisältämiä yksilötason tietoja.

Työssäkäyntitilaston tietoja on viime vuosina käytetty useissa Suomen nuorista tehdyissä analyyseissä. Esimerkiksi Pekka Myrskylän laatimat laajat nuorisotarkastelut (esim. 2011b, 2012) perustuvat työssäkäyntitilaston tietoihin. Nuorten pääasiallisessa toiminnassa tapahtuvia muutoksia ajatellen työssäkäyntitilaston keskeisin tietolähde on muuttuja, joka kuvaa mihin ryhmään nuori kunakin hetkenä

kuuluu: työllisten, työttömien, opiskelijoiden, eläkeläisten, varusmiesten tai näiden ulkopuolelle jäävien ryhmään. Kuten Myrskylä kuvaa raportissaan (2011b, s. 28), jokaisen henkilön toimintatieto muodostetaan tarkassa prioriteettijärjestyksessä, joka noudattaa ILO:n suosittelemaa hierarkkista toimintoluokitusta. Pääpiirteittäin päättelyjärjestys etenee seuraavasti: työtön (työnhakijarekisterin työtön työnhakija), varusmies tai siviilipalvelusmies, palkansaaja tai yrittäjä (työsuhdetiedon pohjalta), opiskelija (opiskelutietojen pohjalta), eläkeläinen (eläketietojen pohjalta), muu (jäännösryhmä, joka sisältää näiden rekisterien ulkopuolella olevat). Yksityiskohtaisemman kuvauksen tarjoaa tietolaatikko 2.

Tietolaatikko 2. Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston pääasiallisen toiminnan muodostaminen.

Pääasiallisen toiminnan käsite kuvaa henkilön taloudellisen toiminnan laatua. Väestö jaetaan pääasiallisen toiminnan perusteella työvoimaan kuuluviin ja työvoiman ulkopuolella oleviin. Nämä ryhmät voidaan edelleen jakaa alaryhmiin. Luokitus perustuu tietoihin henkilön toiminnasta vuoden viimeisellä viikolla. Pääasiallisen toiminnan mukainen luokitus on seuraava:

Työvoima

- työlliset
- työttömät.

Työvoiman ulkopuolella olevat

- 0–14-vuotiaat
- opiskelijat, koululaiset
- eläkeläiset
- varusmiehet, siviilipalvelusmiehet
- muut työvoiman ulkopuolella olevat.

Tiedot pääasiallisesta toiminnasta perustuvat eri rekistereistä saatuihin tietoihin. Työvoimaan kuulumus on pääasiallisen toiminnan päättelyssä asetettu ensisijalle. Työvoiman sisällä taas on työttömien päättely tehty ennen työllisten päättelyä. Työlliseen työvoimaan luetaan 18–74-vuotiaat (vuoteen 2004 saakka 15–74-vuotiaat) henkilöt, jotka vuoden viimeisellä viikolla olivat ansiotyössä. Tieto työllisyydestä perustuu työeläke- ja veroviranomaisten tietoihin. Työttömään työvoimaan luetaan vuoden viimeisenä työpäivänä työttömänä olleet 15–74-vuotiaat henkilöt. Tieto on saatu työministeriön työnhakijarekisteristä.

Tieto opiskelusta on saatu mm. Tilastokeskuksen opiskelijarekisteristä ja Valtion opintotukikeskuksen opintotukirekisteristä. Vuoden viimeisellä viikolla työvoimakoulutuksessa olevat lasketaan myös opiskelijoiksi. Eläkeläisiksi katsotaan kaikki ne, jotka Kansaneläkelaitoksen tai Eläketurvakeskuksen tietojen mukaan saavat eläkettä (pl. perhe-eläke, osa-aikaeläke) eivätkä ole ansiotyössä. Myös kaikki yli 74-vuotiaat on päätelty eläkeläisiksi. Osa henkilöistä on päätelty eläkeläisiksi myös eläketulon perusteella.

Ryhmä ”muut työvoiman ulkopuolella olevat” muodostuu henkilöistä, jotka ovat työvoiman ulkopuolella eivätkä myöskään kuulu seuraaviin ryhmiin: 0–14-vuotiaat, opiskelijat, varusmiehet tai eläkeläiset.

Lähde: Tilastokeskus.

<http://www.tilastokeskus.fi/til/tyokay/kas.html>

Yksilöiden pääasiallisen toiminnan määräytyminen perustuu siis luokittelutapaan, jossa eri vaihtoehdot on asetettu tärkeysjärjestykseen. ILO:n toimintoluokituksen päätavoitteena on määritellä työvoima eli työlliset ja työttömät. Se, että ensimmäinen määrittäjä perustuu TE-toimistojen työnhakijarekisteriin tai voimassa olevaan työsuhteeseen, ei ole kuitenkaan nuorten ja varsinkaan alle 20-vuotiaiden kohdalla välttämättä

paras mahdollinen asetelma. Alle 20-vuotiaista nuorista valtaosa opiskelee. Mutta jos he ovat opintojensa ohessa töissä (mikä on Suomessa hyvin yleistä), heistä tulee työssäkäyntitilastossa työllisiä. Päätoimisen opiskelijan todennäköisyyttä tulla luokitelluksi työlliseksi kasvattaa entisestään se tosiasia, että työssäkäyntitilasto kuvaa nuoren tilannetta vuoden viimeisellä viikolla. Tutkimusviikko osuu siten aikaan, jolloin opiskelijat ovat lomalla ja siksi usein työssä tai hakemassa työtä. Varteenotettavaa on, että yksi ainoa työtunti tuon viikon aikana riittää työllisen statuksen saamiseksi. Näin ollen on ilmeistä, että työssäkäyntitilastossa moni päätoiminen opiskelija päätyykin työlliseksi. Seuraavassa luvussa pyritään havainnollistamaan, kuinka laaja ja merkittävä tämä opiskelijan ja työllisen sekaannus on.

Mutta ennen kuin siirrytään tähän teemaan, on syytä lyhyesti pohtia, missä määrin työssäkäyntitilasto mahdollisesti vääristää paitsi nuorten työllisten, myös saman ikäryhmän työttömien määrät ja osuudet. Koska työssäkäyntitilaston työttömyystieto perustuu työ- ja elinkeinoministeriön keräämään työttömyystilastoon, henkilö tulee luokitelluksi työttömäksi, jos hän on TE-toimistossa rekisteröity työttömäksi työnhakijaksi. Kuten todettiin yllä, nuorten työttömyys voi näin määriteltynä pikemmin tulla ali- kuin yliarvioituksi. Yhtäältä TE-toimistojen työnhakijarekistereihin ei hyväksytä opiskelijoita lukukausien aikana vaikka nämä olisivatkin aktiivisesti etsimässä työtä. Työssäkäyntitilastoon ei siis liity työvoimatutkimukselle ominaista päätoimisten opiskelijoiden ja työttömien sekaannusta. Toisaalta työtä hakevaa nuorta, jolla on vain perusasteen tutkinto tai ylioppilastutkinto, ei yleensä hyväksytä työmarkkinatuen saajaksi, vaan hänet pyritään ohjaamaan takaisin koulutukseen. Ja jos nuori tietää, että hän tuskin saa työmarkkinatukea, niin hän ei ehkä edes ilmoittaudu työttömäksi työnhakijaksi. Mikäli työtön nuori ei ole myöskään minkään koululaitoksen kirjoilla, eikä missään muussakaan rekisterissä, hän päätyy työssäkäyntitilaston toimintoluokituksen rästiryhmään 'muut'.

Nuorten työllisyys – alkuperäisiä ja korjattuja lukuja

Seuraavassa esitettävät kuvaukset nuorten pääasiallisesta toiminnasta ja siinä vuodesta toiseen tapahtuneista muutoksista perustuvat aineistoon, joka on osa Pohjoismaisen ministerineuvoston rahoittamaa neljän Pohjoismaan yhteishanketta (ks. http://www.etla.fi/to/youth_unemployment). Tarkemmin sanottuna, kuvaukset kertovat vuonna 2003 16 vuotta täyttäneen kohortin kokemuksista seuraavan viiden vuoden aikana (eli vuoteen 2008 saakka) Tilastokeskuksen työssäkäyntiaineiston toimintatiedolla mitattuna (toimintatiedon muodostamista ja sisältöä kuvattiin aiemmin).

Kohortin lähtöiän valinta selittyy sillä tosiasialla, että peruskoulu on yleensä päättynyt 16 vuoden iässä ja nuori joutuu valintojen eteen omaa tulevaisuutta ajatellen. Suurin osa peruskoulun päättäneistä jatkaa opintojaan toisen asteen koulutuksessa mutta moni hakeutuu myös suoraan työelämään peruskoulun päätyttyä. Varteenotettava osa nuorista pitää väli vuoden, eli kuuluu työssäkäyntitilaston toimintatiedon mukaan ryhmään 'muu'. Hyvin pieni osa 16–21-vuotiaiden toiminnasta kuluu työttömyyden muodossa. Kuten todettiin yllä, nuoria ei tyypillisesti hyväksytä TE-toimistojen työnvälitysrekisteriin. Jos heidät on ohjattu takaisin koulutukseen, heidät luokitellaan työssäkäyntiaineistossa opiskelijoiksi. Ja jos he ovat tilastointihetkenä sijoitustyössä, heillä on voimassa oleva työsuhde ja heidät määritellään siksi työllisiksi. Seuraavassa esitettävissä kuvioissa ei kuitenkaan erotella opiskelun tai työssäkäynnin taustalla olevia syitä.

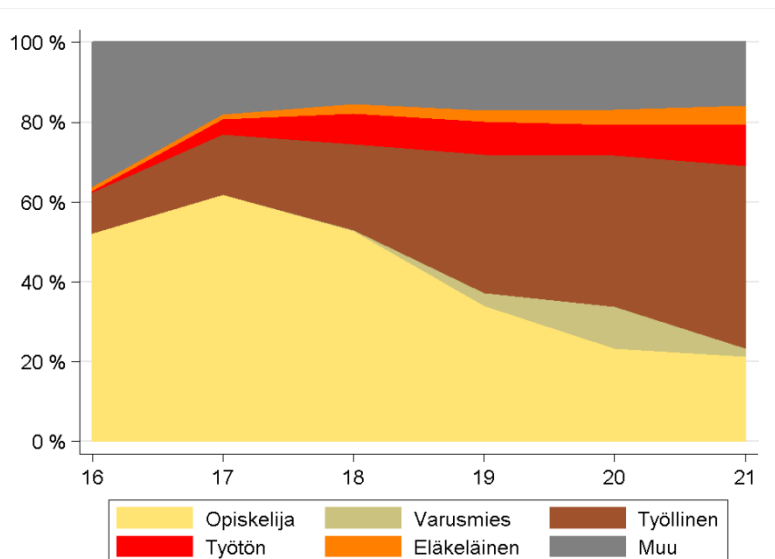
Nuorten pääasiallisessa toiminnassa tapahtuu luontevia muutoksia heidän aikuistuessaan. Suurin muutos on siinä, että koulutuksessa olevien osuus pienenee ja työssä käyvien osuus vastaavasti kasvaa. Tilanne vaihtelee kuitenkin merkittävällä tavalla nuorten välillä riippuen siitä, ovatko he suorittaneet vähintään toisen asteen tutkinnon viiden vuoden sisällä (eli viimeistään 21-vuotiaana) peruskoulun päätyttyä.

Työssäkäyntitilaston alkuperäisen toimintatiedon mukaan vielä 21-vuotiaana pelkän peruskoulutodistuksen varassa olevista yli puolet oli opiskelemassa vuoden 2003 viimeisellä viikolla (samana vuonna kun nuori oli täyttänyt 16), vuonna 2008 (21 vuoden iässä) enää viidennes (Kuvio 1a). Viiden vuoden sisällä lisätutkinnon suorittaneiden keskuudessa opiskelu on sitä vastoin selvästi yleisempää: neljä viidestä oli opiskelemassa 16 vuoden iässä ja noin kolmannes vielä 21 vuoden iässä (Kuvio 2a). Vastaavasti työssäkäynti yleistyy nopeammin ja suuremmassa määrin lisätutkinnon suorittaneiden nuorten ryhmässä. Tälle ryhmälle on lisäksi ominaista vähemmän työttömyyttä ja eläkkeelle siirtymistä ja etenkin ei-aktiivisia jaksoja. Sen sijaan varusmies- ja siviilipalvelun jaksoja näyttää esiintyvän selvästi enemmän lisätutkinnon 21 ikävuoteen mennessä suorittaneiden joukossa.

Muuttuuko kuva ratkaisevalla tavalla, jos työssäkäyntitilaston toimintatietoja (vuoden viimeiseltä viikolta) korjataan opiskelun suhteen? Kuvioihin 1a ja 2a tehtyjen korjausten tulokset näkyvät kuvioissa 1b ja 2b. Korjaus on tehty Tilastokeskuksen virallisen opiskelijarekisterin tietojen pohjalta. Mikäli nuori on havaintohetkellä (esim. vuoden 2003 viimeisellä viikolla) ollut jonkun koululaitoksen kirjoilla sekä menneen syksyn aikana (vuoden 2003 syyskuun tietojen mukaan) että seuraavan kevään aikana (vuoden 2004 tammikuun tietojen mukaan), hänen toimintatietonsa on muutettu opiskelijaksi.

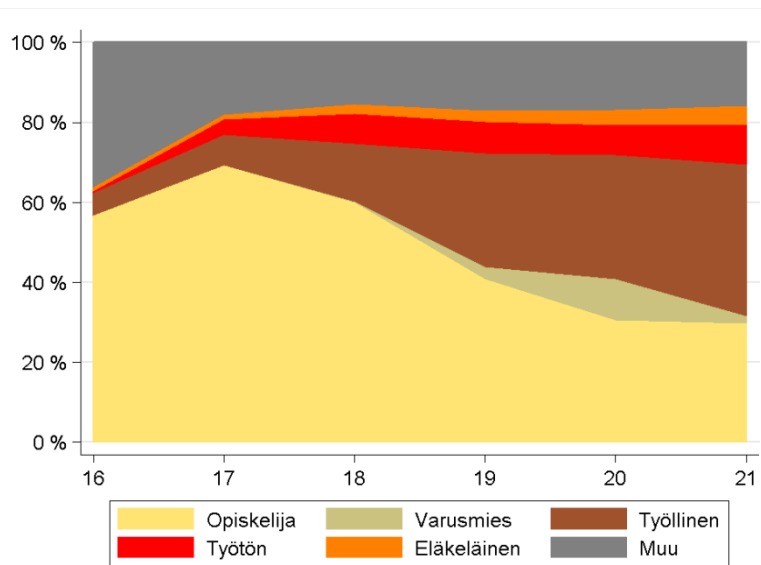
Verrattaessa kuviota 1b kuvioon 1a ja toisaalta kuviota 2b kuvioon 2a huomataan, että kummankin ryhmän osalta työssäkäyntitilaston alkuperäinen toimintatieto aliarvioi opiskelun yleisyyttä ja vastaavasti yliarvioi työssäkäynnin yleisyyttä. Kuvioparien vertailu paljastaa myös sen, että opiskelun suhteen tehty korjaus vaikuttaa voimakkaammin viiden vuoden sisällä vähintään yhden lisätutkinnon suorittaneiden tilanteeseen kuin edelleen 21-vuotiaana pelkän peruskoulutodistuksen varassa olevien tilanteeseen. Opiskelun suhteen tehdyn korjauksen vaikutus muihin toimintavaihtoehtojen osalta on sitä vastoin olematon, kuten odotettavissa onkin (vrt. yllä oleva pohdinta).

Kuvio 1a. Pelkän peruskoulun käyneet, yleiskuva ennen opiskelijakorjausta

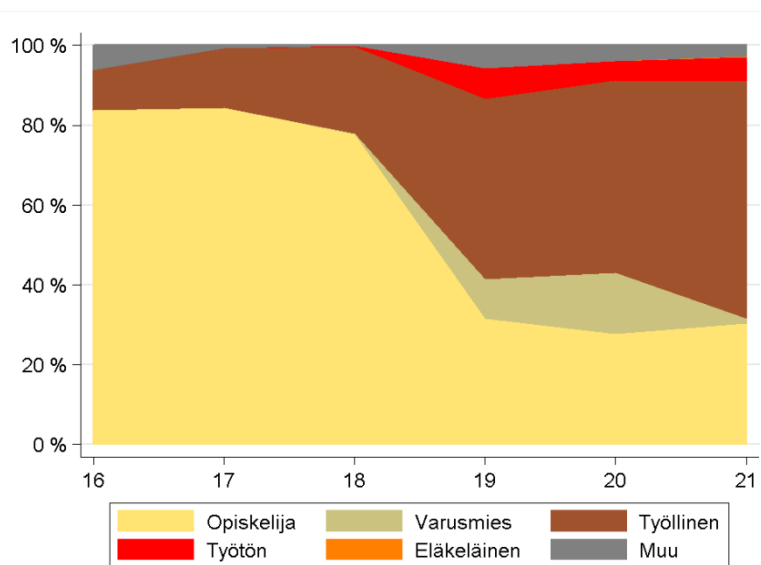
Eri aktiviteettien osuudet 16 / 21 vuoden iässä: opiskelija 52 % / 21 %, varusmies 0 % / 2 %, työllinen 10 % / 46 %, työtön 0 % / 10 %, eläkeläinen 1 % / 5 %, muu 36 % / 16 %.

Kuvio 1b. Pelkän peruskoulun käyneet, yleiskuva opiskelijakorjauksen jälkeen

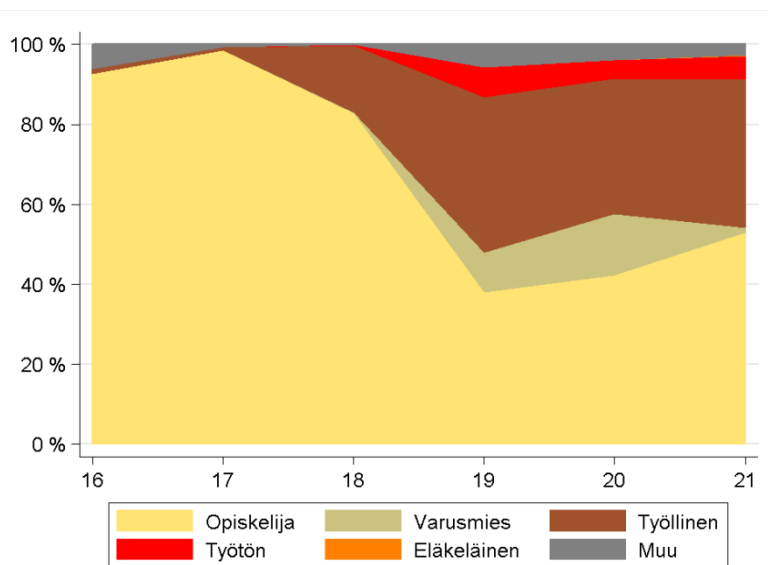
Eri aktiviteettien osuudet 16 / 21 vuoden iässä: opiskelija 57 % / 29 %, varusmies 0 % / 2 %, työllinen 5 % / 38 %, työtön 0 % / 10 %, eläkeläinen 1 % / 5 %, muu 36 % / 16 %.

Kuvio 2a. Lisätutkinnon suorittaneet, yleiskuva ennen opiskelijakorjausta

Eri aktiviteettien osuudet 16 / 21 vuoden iässä: opiskelija 83 % / 30 %, varusmies 0 % / 1 %, työllinen 10 % / 60 %, työtön 0 % / 6 %, eläkeläinen 0 % / 0 %, muu 6 % / 3 %.

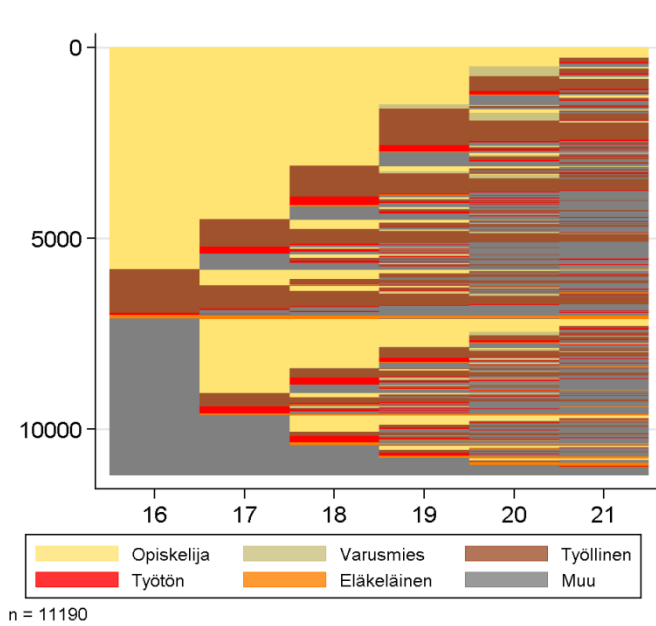
Kuvio 2b. Lisätutkinnon suorittaneet, yleiskuva opiskelijakorjauksen jälkeen

Eri aktiviteettien osuudet 16 / 21 vuoden iässä: opiskelija 92 % / 53 %, varusmies 0 % / 1 %, työllinen 2 % / 37 %, työtön 0 % / 6 %, eläkeläinen 0 % / 0 %, muu 6 % / 3 %.

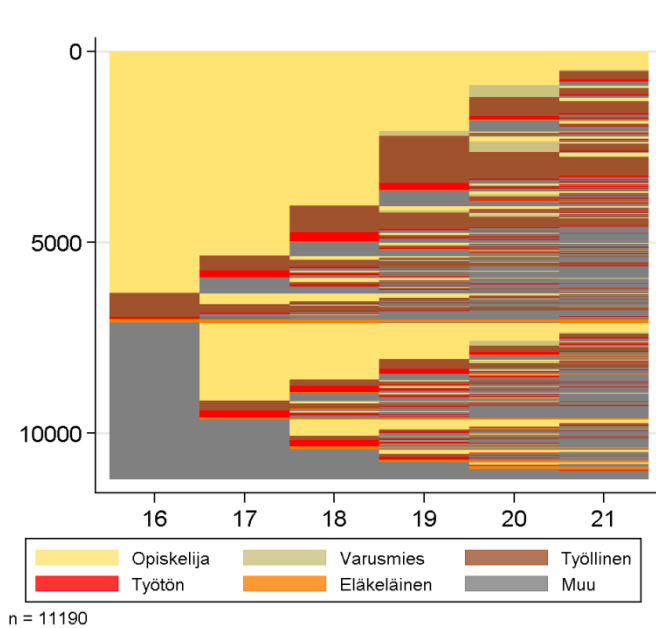
Edellisissä kuvioissa on tarkasteltu vuonna 2003 16 vuotta täyttäneiden nuorten yleistä jakaumaa kuuden toimintamuodon välillä ja siinä tapahtuneita vuosittaisia muutoksia 21 ikävuoteen saakka. Vaihtoehtoisesti toimintatietojen korjauksen vaikutuksia nuorten toiminnasta muodostuvaan kuvaan ja siinä tapahtuviin muutoksiin nuorten aikuistessa voi tarkastella selvittämällä miten nuorten yksilölliset siirtymäpolut muuttuvat, kun työssäkäyntitilaston toimintatiedot korjataan opiskelun suhteen. Näin on tehty seuraavissa kuvioissa. Kuviot 3a ja 3b piirtävät 21-vuotiaana edelleen pelkän peruskoulutodistuksen varassa olevien nuorten yksilölliset polut kuuden vuoden ajalta. Kuvioissa on yhteensä 11.190 nuoren toimintatiedot vuosien 2003–2008 (viimeisen viikon) osalta. Kuvioiden jokainen 'rivi' kertoo yksittäisen nuoren pääasiallisessa toiminnassa vuodesta toiseen tapahtuneista muutoksista. Kuvioiden ylälaitaan sijoittuvat ne nuoret, jotka ovat opiskelleet kaikkina kuutena vuonna, alalaitaan puolestaan ne nuoret, jotka ovat kaikkina vuosina kuuluneet ei-aktiivisten ryhmään. Kuviot 4a ja 4b on muodostettu vastaavalla tavalla viimeistään 21-vuotiaana vähintään yhden lisätutkinnon suorittaneiden osalta. Näitä nuoria on havaintokohortissa yhteensä 49.553.

Kuvio 3a. Pelkän peruskoulun käyneet, yksilölliset polut ennen opiskelijakorjausta

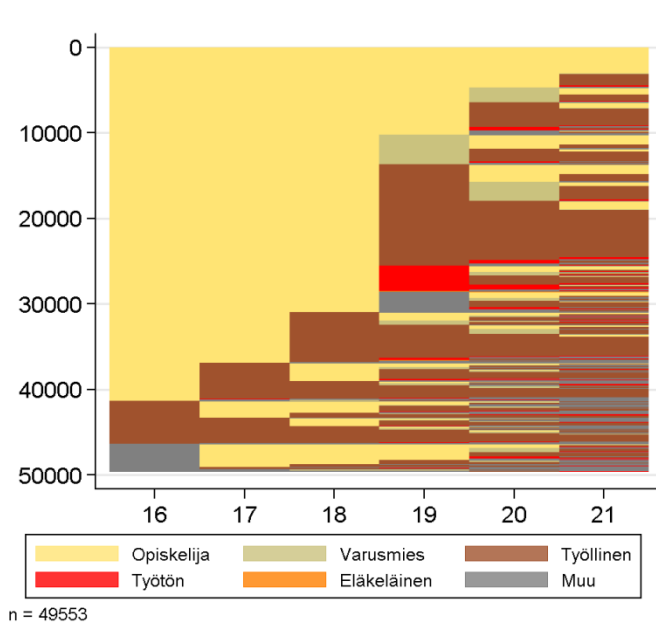
Eri aktiviteettien kokonaisosuudet kaikkien vuosien ajalta: opiskelija 41 %, varusmies 3 %, työllinen 28 %, työtön 6 %, eläkeläinen 3 %, muu 20 %.

Kuvio 3b. Pelkän peruskoulun käyneet, yksilölliset polut opiskelijakorjauksen jälkeen

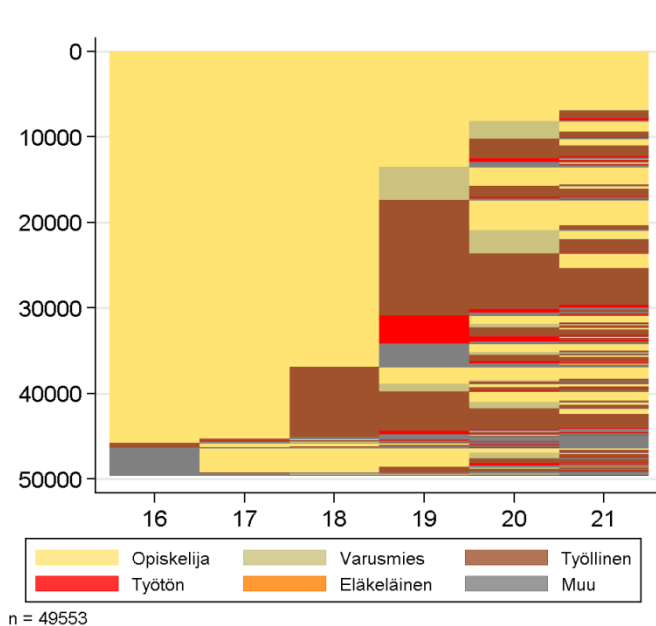
Eri aktiviteettien kokonaisosuudet kaikkien vuosien ajalta: opiskelija 48 %, varusmies 3 %, työllinen 21 %, työtön 6 %, eläkeläinen 3 %, muu 20 %.

Kuvio 4a. Lisätutkinnon suorittaneet, yksilölliset polut ennen opiskelijakorjausta

Eri aktiviteettien kokonaisosuudet kaikkien vuosien ajalta: opiskelija 56 %, varusmies 4 %, työllinen 33 %, työtön 3 %, eläkeläinen 0 %, muu 3 %.

Kuvio 4b. Lisätutkinnon suorittaneet, yksilölliset polut opiskelijakorjauksen jälkeen

Eri aktiviteettien kokonaisosuudet kaikkien vuosien ajalta: opiskelija 68 %, varusmies 4 %, työllinen 21 %, työtön 3 %, eläkeläinen 0 %, muu 3 %.

Työssäkäyntitilaston toimintatietojen korjaaminen opiskelun suhteen vaikuttaa keskeisellä tavalla myös nuorten yksilöllisten siirtymäprofiilien muotoon. Aineiston alkuperäisten toimintatietojen mukaan opiskelujaksoja (nuoren tiettyä vuotta koskeva toiminta on 'opiskelija') esiintyy pelkän peruskoulutodistuksen varaan jääneiden keskuudessa yhteensä 41 prosentin verran (Kuvio 3a). Toisin sanoen, kaikista 67.140 toimintajaksoista (11.190 nuorta kertaa 6 vuotta) opiskelu kattaa 41 %. Korjausten jälkeen opiskelujaksojen osuus kasvaa 48 prosenttiin eli lähes puoleen pelkän peruskoulun varassa olevien

toiminnasta kuuden vuoden ajalta (Kuvio 3b). Vastaavasti työssäkäyntijaksojen osuus supistuu 28 prosentista 21 prosenttiin. Viimeistään 21-vuotiaana vähintään yhden lisätutkinnon suorittaneiden osalta opiskelujaksojen osuus kasvaa korjausten myötä 56 prosentista 68 prosenttiin ja työssäkäyntijakson osuus vähenee 33 prosentista 21 prosenttiin (Kuviot 4a ja 4b). Muiden toimintajaksojen osuuksissa tapahtuu vain rajallisia muutoksia.

Toinen tapa tarkastella opiskelun suhteen tehtyjen korjausten vaikutuksia on vertailla opiskelu- ja työssäkäyntijaksojen yleisyyttä nuorten yksilöllisissä siirtymäpoluissa ennen korjausta ja korjauksen jälkeen. Näin on tehty kahdessa seuraavassa taulukossa (Taulukot 1 ja 2).

Taulukko 1. Edelleen 21-vuotiaana pelkän peruskoulutodistuksen varassa olevat nuoret: opiskelu- ja työssäkäyntijaksojen yleisyys nuorten yksilöllisissä siirtymäpoluissa, alkuperäisen ja opiskelun suhteen korjatun työssäkäyntitilaston toimintatiedon mukaan

Toimintatieto	Nuorten siirtymäpoluissa esiintyvien opiskelujaksojen yleisyys, %-osuuksina						
	ei jaksoja	1 jakso	2 jaksoa	3 jaksoa	4 jaksoa	5 jaksoa	6 jaksoa
alkuperäinen	15.2	14.8	20.7	23.3	16.4	7.5	2.1
korjattu	11.8	10.5	16.1	25.8	20.2	11.4	4.3
erotus	-3.4	-4.3	-4.6	2.4	3.8	3.9	2.2

Toimintatieto	Nuorten siirtymäpoluissa esiintyvien työssäkäyntijaksojen yleisyys, %-osuuksina						
	ei jaksoja	1 jakso	2 jaksoa	3 jaksoa	4 jaksoa	5 jaksoa	6 jaksoa
alkuperäinen	35.1	18.9	16.2	14.7	9.0	4.2	1.8
korjattu	41.5	21.5	17.4	13.2	4.6	1.4	0.4
erotus	6.3	2.6	1.2	-1.6	-4.4	-2.7	-1.4

Lähde: Luvut on laskettu kuvioiden 3a ja 3b pohjalta käyttäen tutkimusaineiston 1/3-otosta.

Taulukko 2. Viimeistään 21-vuotiaana vähintään yhden lisätutkinnon suorittaneet nuoret: opiskelu- ja työssäkäyntijaksojen yleisyys nuorten yksilöllisissä siirtymäpoluissa, alkuperäisen ja opiskelun suhteen korjatun toimintatiedon mukaan

Toimintatieto	Nuorten siirtymäpoluissa esiintyvien opiskelujaksojen yleisyys, %-osuuksina						
	ei jaksoja	1 jakso	2 jaksoa	3 jaksoa	4 jaksoa	5 jaksoa	6 jaksoa
alkuperäinen	2.9	6.4	14.5	34.0	21.2	14.9	6.1
korjattu	0.0	0.2	8.0	29.8	24.0	24.2	13.8
erotus	-2.9	-6.2	-6.5	-4.3	2.8	9.3	7.7

Toimintatieto	Nuorten siirtymäpoluissa esiintyvien työssäkäyntijaksojen yleisyys, %-osuuksina						
	ei jaksoja	1 jakso	2 jaksoa	3 jaksoa	4 jaksoa	5 jaksoa	6 jaksoa
alkuperäinen	19.4	21.4	22.9	19.8	10.3	4.5	1.7
korjattu	32.2	27.8	22.1	14.1	3.7	0.1	0.0
erotus	12.9	6.4	-0.8	-5.7	-6.6	-4.5	-1.7

Lähde: Luvut on laskettu kuvioiden 4a ja 4b pohjalta käyttäen tutkimusaineiston 1/3-otosta.

Taulukon 1 mukaan noin 10 % nuorista on ollut päätoimisena opiskelijana viitenä tai kuutena vuotena vuosien 2003–2008 välillä (eli pitänyt maksimissaan yhden välivuoden), mutta on siitä huolimatta pelkän

peruskoulutodistuksen varassa vielä 21-vuotiaana. Opiskelun suhteen korjattujen toimintatietojen mukaan näiden nuorten osuus nousee jopa noin 16 prosenttiin ryhmän kaikista 11.190 nuoresta. Työllisyysjaksojen yleisyys vastaavasti pienenee.

Taulukko 2 kuvaa niitä nuoria, jotka ovat suorittaneet vähintään yhden lisätutkinnon viiden vuoden aikana peruskoulun jälkeen. Opiskelukorjauksen jälkeen ei ollenkaan tai maksimissaan yhden opiskelujakson suorittaneiden osuus putoaa käytännössä nolleen, mikä on luonnollista koska tutkinnon suorittaminen vaatii käytännössä aina vähintään kaksi opiskeluvuotta. Paljon opiskelleiden (eli neljä tai useampia opiskelujaksoja suorittaneiden) osuus nousee korjauksen jälkeen huomattavasti, ja työllisyysjaksojen yleisyys jälleen vastaavasti pienenee.

Johtopäätökset

Kaiken kaikkiaan työssäkäyntitilaston pääasiallisen toimintatiedon korjaaminen opiskelun suhteen muuttaa varsin merkittävällä tavalla kuvaamme nuorten siirtymisestä koulusta kohti työelämää. Siirtymäpolut ennen kaikkea selkiintyvät ja samalla muuttuvat huomattavasti helpommin tulkittaviksi, kun aineistosta poistetaan tai ainakin minimoidaan nuorten pääasiallisen opiskelun ja työssäkäynnin sekaannus. Opiskelun yleisyys, jatkuvuus, keskeyttäminen ja mahdollinen uudelleen aloittaminen ovat ratkaisevan tärkeitä ilmiöitä nuorten koulusta kohti työelämää johtavilla poluilla. Nämä keskeiset vaiheet erottuvat todellisuutta vastaavalla tavalla vasta päätoimisten opiskelijoiden toimintatiedon korjaamisen jälkeen.

Tietolaatikko 3. Mistä lisätietoja kirjoituksen laskelmista?

Klusterikohtaiset tulokset ja muut lisäkuviot ovat saatavilla osoitteesta

http://www.etla.fi/to/youth_unemployment/brief1/

Lisätietoja hankkeessa käytettävästä Tilastokeskuksen FLEED-aineistosta löytyy osoitteesta

http://tilastokeskus.fi/tup/mikroaineistot/me_kuvaus_henkilo.html

Kirjoituksen taustalla olevan Nuorisotyöttömyys Pohjoismaissa -hankkeen etusivu:

http://www.etla.fi/to/youth_unemployment/

Kirjallisuus

Eurostat, 2013, Statistics Database -tietokanta. Viitattu 12.11.2013.

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Hämäläinen, U. ja Tuomala, J., 2013, *Faktaa nuorisotyöttömyydestä*. VATT POLICY BRIEF 2-2013.

ILO, 2011, *Global Employment Trends for Youth: 2011 update*. Geneva.

ILO, 2013, *Global Employment Trends 2013: Recovering from a second jobs dip*. Geneva.

Larja, L., 2013, Nuorten elinoloja ei voi kuvata pelkän työttömyysasteen avulla, *Hyvinvointikatsaus* 1/2013, 9–17.

Myrskylä, P., 2011a, Nuorten työttömyyden mittaaminen on vaikeaa, *Tieto&trendit* 8/2011.

Myrskylä, P., 2011b, *Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 12/2011, Helsinki.

Myrskylä, P., 2012, *Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret?* EVA Analyysi No 19, 1.2.2012, Helsinki.

OECD, 2013, OECD.StatExtracts -tietokanta. Viitattu 12.11.2013. <http://stats.oecd.org/index.aspx?r=70273>

Räisänen, H., 2013, Suomessa talouskriisin vaikutuksia on vaimennettu ennen kaikkea lomautuksilla, *Hyvinvointikatsaus* 1/2013, 24–29.

Scarpetta, S., Sonnet, A. & Manfredi, T., 2010, *Rising Youth Unemployment During The Crisis: How to Prevent Negative Long-term Consequences on a Generation?* Paris: OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 106.

Sihto, M. ja Myrskylä, M., 2000, Erilaisia työttömiä erilaisissa tilastoissa, *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 4/2000, 539–550.